

*Velibor Mačkić**

MATE BABIĆ
EKONOMIJA – UVOD U ANALIZU I POLITIKU
ZNANJE D.O.O., ZAGREB, 2011., STR. 647

Drugo dorađeno izdanje sveučilišnog udžbenika „Ekonomija – Uvod u analizu i politiku“ objavljeno je u siječnju 2011. i predstavlja zaokruženi opus autora, dugogodišnjega profesora Ekonomskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, prof. dr. sc. Mate Babića, čija je znanstveno-nastavna aktivnost obilježena iznimno kvalitetnim i široko korištenim udžbenicima u području ekonomije. Riječ je o plodnome autoru čiji su udžbenici: „Međunarodna ekonomija“, „Makroekonomija“ i „Mikroekonomska analiza“ bili osnovna literatura pokoljenjima studenata i polazna točka poslovnim ljudima neekonomskog obrazovanja u razjašnjavanju ekonomskih pojmova i problema s kojima se susreću.

Navedena je knjiga sinteza ekonomske teorije koju studenti ekonomskih i drugih fakulteta slušaju na uvodnom kolegiju, i odlikuje se jasnoćom i sažetošću svojih poglavlja, koja usprkos tome ne gube na potpunosti. Cilj je knjige objasniti osnovne ekonomske pojmove i način stvaranja ekonomskih modela koji se modeli onda primjenjuju u mikroekonomskoj i makroekonomskoj analizi, pa zatim zajednički u analizi međunarodne ekonomije. Metodološki knjiga slijedi suvremenu ekonomsku analizu koja postoji i u ostalim široko korištenim udžbenicima na toj razini (npr. „Ekonomija“ autora Samuelson, P. i Nordhaus, W. ili „Economics“ autora Parkin, M.), ali kako i sam autor naglašava matematika je pritom svedena na linearne funkcije i grafove od kojih ne bi trebalo zazirati na ovoj razini. Knjiga je podijeljena na četiri dijela: Mikroekonomiju, Makroekonomiju, Međunarodnu ekonomiju i Suvremene ekonomske teorije i rasprave i ima ukupno 647 strani-

* Velibor Mačkić, dipl. oec., znanstveni novak, Katedra za ekonomsku teoriju, Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu (e-mail: vmackic@efzg.hr)

ca. Upravo je posljednji dio knjige novina koju je autor dodao u ovome izdanju, gdje u 27. poglavlju daje pregled ekonomske teorije na početku 21. stoljeća, a u posljednjem (28. poglavlju) analizira teoriju privrednih ciklusa s osvrtom na ekonomsku krizu godine 2008.

Sadržajno je knjiga podijeljena na dvadeset i osam poglavlja i završava pojmovnim kazalom i popisom literature. Prvo poglavlje prikazuje metodološke osnove, a poglavlja 2. – 12. namijenjena su analizi mikroekonomije. Drugi dio, koji se odnosi na analizu makroekonomije, obuhvaća poglavlja 13. – 22., zatim slijede poglavlja 23. – 26. posvećena analizi međunarodne ekonomije. Posljednji dio knjige, kako je i prije spomenuto, sastoji se od dvaju poglavlja i u njima se obrađuju suvremene ekonomske teorije i rasprave. Izuzev prvoga i posljednjega, poglavlja započinju kratkim uvodom, zatim slijedi razrada naznačene teme i završavaju pitanjima i vježbama namijenjenima provjeri i utvrđivanju prikazanih cjelina.

Slijedeći neoklasični pristup autor u analizu mikroekonomije kreće od teorije granične korisnosti. Na osnovi analize zadovoljstva izvodi funkciju potražnje, a funkciju ponude izvodi nakon analize troškova. Tek nakon toga kreće u analizu tržišnoga određivanja cijena i elastičnosti, poslije čega slijedi analiza cijena u različitim tržišnim strukturama. Prvi dio knjige završava problematiziranjem ekonomije javnoga sektora. Time se pristup koji je autor izabrao u analizi mikroekonomije razlikuje od trenutno prevladavajućega pristupa koji studenti uče na uvodnom kolegiju (prema udžbeniku „Ekonomija“ autora Samuelson, P. i Nordhaus, W.) koji polazi od analize ponude i potražnje i tržišnoga određivanja cijena, da bi se tek potom krenulo u analizu onoga što stoji iza krivulja ponude i potražnje.

Pojmovi ukupne i granične korisnosti i zakon opadajuće granične korisnosti uvedeni su i objašnjeni u *drugome poglavlju*, koje uključuje i analizu potrošačevoga probitka i međuodnosa tržišnih struktura i blagostanja. Analiza teorije potražnje nastavljena je analitički rigoroznije u *trećem poglavlju* uz pomoć krivulja indiferencije i budžetskoga pravca preko kojih dolazimo do potrošačeve ravnoteže (maksimuma zadovoljstva uz budžetsko ograničenje), pa na osnovi toga i do samoga izvoda funkcije potražnje.

U *četvrtome poglavlju* autor se okreće analizi proizvodnje i ponude u kojem prikazuje osnove teorije poduzeća. Uvode se i definiraju pojmovi: poduzetnik, poduzeće, odnos principal – agent i bilanca kao pokazatelj rezultata poslovanja poduzeća. Šira analiza teorije proizvodnje nastavljena je u *petom poglavlju* u kojem autor definira funkciju proizvodnje i pojmove ukupnoga, graničnoga i prosječnoga proizvoda. U poglavlju se prikazuju i zakon opadajućih prinosa, ekonomije razmjera, krivulja proizvodnih mogućnosti i proizvođačeva ravnoteža. U *šestome su poglavlju* na osnovi primjera kojima se autor koristio pri analizi funkcije proizvodnje izvedene i funkcije troškova i analizirani su odnosi među njima

u kratkome i dugome roku. Poglavlje završava izvođenjem i analizom funkcije ponude.

Tržišno određivanje cijena, elastičnost i poslovna primjena elastičnosti teme su koje su analizirane u *poglavlju sedam*. U slijedećem, *osmome poglavlju* autor objašnjava osnove mikroekonomske teorije i politike cijena, tj. politiku cijena u različitim tržišnim strukturama. Autor je pritom jedan dio poglavlja posvetio problemu politike cijena u poljoprivredi.

Prva tržišna struktura u kojoj se analizira politika cijena savršena je konkurencija koja se proučava u kratkome i dugome roku i analizirana je u *devetome poglavlju*. U *desetome poglavlju* politika cijena analizirana je u slučaju monopola, a u *jedanaestome poglavlju* u ostalim slučajevima nesavršene konkurencije (oligopol, kartel i monopolistička konkurencija).

U posljednjem, *dvanaestome poglavlju* prvoga dijela autor se bavi ekonomijom javnoga sektora s posebnim osvrtom na javna dobra, na poreze, na javne rashode i na teoriju javnoga izbora. Poglavlje je obogaćeno i dijelom u kojem se opisuje donošenje državnoga proračuna u Republici Hrvatskoj.

Drugi dio knjige posvećen analizi makroekonomije sastoji se od deset poglavlja. Autor uz standardni AD-AS model kojim se na toj razini koristi i analizira, izvodi i IS-LM model i posebno poglavlje posvećuje analizi ekonomske politike. U drugome dijelu knjige odmah uvodi agregatnu ponudu i potražnju, a zatim se okreće analizi keynesijanske i monetarne makroekonomije, pa završava privrednim razvitkom i modelima rasta. Tako odabrani pristup u analizi makroekonomije koji polazi od kratkoga i završava dugim rokom podudara se s ostalim standardnim udžbenicima, kako na uvodnom, tako i na kolegiju koji obrađuje makroekonomiju na višim godinama studija („Makroekonomija“ autora Blanchard, O.).

Objašnjenje najvažnijih ekonomskih agregata i funkcioniranje gospodarstva jedne države opisano je u *trinaestome poglavlju*, u kojem je autor prikazao i sustav društvenih računa Republike Hrvatske.

Osnovni makroekonomski (AS-AD) model objašnjen je u *četnaestome poglavlju*, a osnove kejnzejanske makroekonomije (funkcije potrošnje, štednje, multiplikatori i paradoks štednje) u *petnaestome poglavlju*. Podrobniji pregled kejnzejanske makroekonomije nastavljen je u *šesnaestome poglavlju*, analizom investicijskog multiplikatora i multiplikatra državne potrošnje i vanjske trgovine. Poglavlje završava objašnjenjem ravnoteže na tržištu dobara i usluga, tj. IS krivuljom.

Uloga financijskoga sustava u gospodarstvu, podrijetlo i funkcije novca i potražnja za novcem teme su *sedamnaestoga poglavlja* u kojem autor započinje analizu monetarne makroekonomije. Analiza ponude novca, proces multiplikacije depozita i uloga poslovnih banaka i središnje banke u tome procesu obrađene su u *osamnaestome poglavlju*. U poglavlju je također definirana i ravnoteža na

novčanome tržištu (LM krivulja), pa je autor dao definiciju i pregled monetarnih agregata u Republici Hrvatskoj u razdoblju 2000. – 2007.

U *devetnaestome poglavlju* analizirana je ekonomska politika (ciljevi, vrste, instrumenti i mjere), a pritom je posebna pozornost posvećena analizi stabilizacijske politike koju na osnovi prethodnih poglavlja studenti mogu bez problema razumjeti i pratiti.

Dvadeseto poglavlje posvećeno je u cjelosti analizi fenomena inflacije. Autor objašnjava uzroke i posljedice inflacije, vrste inflacije i oblike borbi protiv različitih vrsta inflacije. U poglavlju je uvedena i Philipsova krivulja kao analitičko oruđe koje povezuje stopu nezaposlenosti i stopu inflacije u određenome vremenu.

Privredni razvitak (pojam, teorija i politika) i izvori rasta, tj. analiza dugoga roka predstavljeni su i obrađeni u *dvadesetprvome poglavlju*, a analiza modela rasta (prikazani su samo Harrod-Domarov i neoklasični model) u *dvadesetdrugome poglavlju*.

Treći dio knjige, međunarodna ekonomija, sastoji se od pet poglavlja u kojima autor daje čitatelju/studentu mnogo više od ostalih standardnih udžbenika na toj razini (primjer promptnog i terminskog tečaja, hedging, itd.).

Dvadeset treće poglavlje uvodi studente u međunarodnu ekonomsku razmjenu - objašnjavaju se razlozi razmjene, specijalizacija, teorija apsolutnih i komparativnih prednosti, carine i ekonomske integracije. Podrobno i potpuno objašnjenje bilance plaćanja dano je u *dvadeset četvrtome poglavlju*. Autor pritom daje i primjer bilance plaćanja Republike Hrvatske u razdoblju 2000. – 2007.

U *dvadeset petome poglavlju* analiziraju se sustavi deviznih tečajeva, teorije određivanja deviznoga tečaja, devizni režimi i devizna tržišta, pa treći dio knjige završava *dvadeset šestim poglavljem* o međunarodnom monetarnom sustavu. U poglavlju je naglasak stavljen na MMF i na europski monetarni sustav i institucije.

Četvrti dio knjige, suvremene ekonomske teorije i rasprave sastoji se od dvaju poglavlja. U *dvadeset sedmome poglavlju* prikazane su škole ekonomskoga mišljenja, a u *dvadeset osmome poglavlju* teorija privrednih ciklusa, to poglavlje završava prikazom ekonomske krize 2008.

Prikazana knjiga autora prof. dr. sc. M. Babića sveobuhvatno je djelo koje u svojih 647 stranica uspijeva na jednome mjestu objediniti srž ekonomije, njezine osnovne ekonomske pojmove, analize i politike. Kao takvo, njezino korištenje se ne bi valjalo ograničiti/preporučiti samo studentima prve godine, već i studentima viših godina, a isto tako i ekonomistima i poslovnim ljudima koji već grade svoje karijere. Autor je uspio na jasan i sveobuhvatan način čitatelju približiti sve ekonomske pojave i probleme koje svakodnevno vidimo. Primjeri koji se odnose na Republiku Hrvatsku metodološko-didaktički hvale su vrijedan potez autora koji će studenti sigurno sa zanimanjem proučavati.

Nedostaje više aktualnih primjera kojima bi se potaknulo dodatno zanimanje studenata za obrađene teme ili kojima bi ih se uputilo na web stranice ili članke u kojima mogu pročitati više. Time bi se i razbio slijed: definicija - matematička formula - grafički prikaz kojim se strani autori, čiji se udžbenici primjenjuju na ovoj razini, uvelike koriste. Sjajan su primjer pritom peto i šesto poglavlje u kojima se jednostavnim primjerom objašnjavaju i funkcija proizvodnje i funkcija troškova, što umnogome olakšava svladavanje gradiva studentima prve godine. Također je primjetan i nedostatak pojmovnika na kraju knjige koji bi uzevši u obzir broj stranica knjige, olakšao pretragu, ali i kratak sažetak na kraju svakog poglavlja koji bi bio komplementaran pitanjima i vježbama koje se tamo već nalaze.

Kao zaključak može se reći da je to jedno opsežno djelo, i to domaćega autora, kojim on u naslijeđe ostavlja svoj dugogodišnji znanstveno-nastavni rad pokoljenjima koja dolaze. Iznimno su vrijedna poglavlja u kojima se autor referira na Hrvatsku (poglavlje 12., 13., 18. i 24.) i posljednje poglavlje u kojem analizira uzroke i akcije za saniranje velike recesije iz 2008. Knjigu možemo preporučiti ne samo studentima na prvoj godini, već i onima na višim godinama studija, ali i znanstvenoj i široj stručnoj javnosti koji će jednako cijiniti njezinu kvalitetu i doprinos ekonomskoj teoriji.